

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE

UNIVERSITATEA „ȘTEFAN CEL MARE” DIN SUCEAVA
FACULTATEA DE ISTORIE, GEOGRAFIE ȘI ȘTIINȚE SOCIALE

Conferințele Chișinău – Suceava

BASARABIA ȘI BUCOVINA

ÎNTRE TRADIȚIONALISM
ȘI MODERNITATE

7-9 MAI 2026

Ediția a II-a

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

IGOR ȘAROV
ȘTEFAN PURICI
IGOR BERCU
FLORIN PINTESCU
EMIL DRAGNEV
ION EREMIA
GHEORGHE ONIȘORU
MIHAIL BĂȚ
OCTAVIAN MOȘIN
SORIN IGNĂTESCU
ALINA FELEA
ION GUMENĂI
VASILE DEMCIUC

Eveniment dedicat
aniversării a 80 de ani de la fondarea
Universității de Stat din Moldova

Proiect susținut financiar de
Primăria comunei Dumbrăveni, județul Suceava (România)

UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA

Universitatea
Ștefan cel Mare
Suceava

Conferințele Chișinău – Suceava

BASARABIA ȘI BUCOVINA ÎNTRE TRADIȚIONALISM ȘI MODERNITATE

ISTORIE REGIONALĂ,
PERSPECTIVE NAȚIONALE
ȘI MIZE GEOPOLITICE EUROPENE

EDIȚIA A II-A

PROGRAMUL ȘI REZUMATELE
COMUNICĂRILOR

Volum editat de
Igor Bercu și Mihail Băț

CHIȘINĂU 2026

Proiect susținut financiar de Primăria comunei Dumbrăveni, județul Suceava (România).

Volumul cuprinde programul și rezumatele comunicărilor prezentate la ediția a II-a a Conferințelor Chișinău-Suceava „Basarabia și Bucovina între tradiționalism și modernitate: istorie regională, perspective naționale și mize geopolitice europene”, desfășurată la Chișinău în perioada 7-9 mai 2026.

Editori:

DR. IGOR BERCU
Decanul Facultății de Istorie și Filosofie,
Universitatea de Stat din Moldova

DR. MIHAIL BĂȚ
Facultatea de Istorie și Filosofie,
Universitatea de Stat din Moldova

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA
„Basarabia și Bucovina între tradiționalism și modernitate : istorie regională, perspective naționale și mize geopolitice europene”, conferință (2 ; 2026 ; Chișinău).
Basarabia și Bucovina între tradiționalism și modernitate : istorie regională, perspective naționale și mize geopolitice europene : Conferințele Chișinău – Suceava, ediția a 2-a : programul și rezumatele comunicărilor, 7-9 mai 2026, Chișinău / editori: Igor Bercu și Mihail Băț ; comitetul științific: Igor Șarov [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2026 (Bons Offices). – 91, [4] p.

Antetit.: Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava. – Text paral.: lb. rom., engl. – [35] ex.
ISBN 978-5-36241-770-3.
Text : nemediat.
94(478+477.85+498):32(082)(048.3)=135.1=111
B 36

Editare și tipar: Bons Offices

Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în acest volum și protecția drepturilor revine exclusiv autorilor.

CUPRINS / CONTENTS

AGENDA PE SCURT / PROGRAMME OVERVIEW	10
PROGRAMUL DETALIAT / DETAILED PROGRAMME	12
COMUNICĂRI PE SECȚIUNI / SESSION SCHEDULES	14
REZUMATE COMUNICĂRI / ABSTRACTS	21

#. COMUNICĂRI ÎN PLEN / PLENARY PRESENTATIONS

ALINA FELEA

Violența în Basarabia – componentă a cotidianului în mediul rural (1813-1814)	22
Violence in Bessarabia – a component of everyday life in the rural area (1813-1814)	23

GHEORGHE ONIȘORU

Poziția Partidului Comunist din România față de problema Basarabiei și a Bucovinei (1941-1944)	24
The position of the Communist Party of Romania on the issue of Bessarabia and Bukovina (1941-1944)	25

1. BASARABIA ȘI BUCOVINA ÎN PRAGUL MODERNITĂȚII / BESSARABIA AND BUKOVINA ON THE THRESHOLD OF MODERNITY

EMIL DRAGNEV

La originile picturilor exterioare din Moldova medievală. Practicile din Serbia și Macedonia	22
At the origins of exterior paintings in medieval Moldova. Practices in Serbia and Macedonia	23

VALENTIN CONSTANTINOV

- Considerații cu privire la privilegiul comercial al lui Alexandru cel Bun
din 8 octombrie 1408 28
- Considerations regarding the commercial privilege granted by
Alexandru cel Bun on October 8, 1408 29

ION CHIRTOAGĂ

- Evoluția denumirilor câmpiei din sudul spațiului pruto-nistrean
(sec. XIII-XXI) 30
- The evolution of the names of the Plain in the Southern Prut-Dniester
area (13th-21st centuries) 31

IGOR BERCU

- Răscoala nogailor din 1758 în contextul rivalităților cu tătarii din Bugeac 32
- The Nogai revolt of 1758 in the context of rivalries with the Budjak Tatars 33

IGOR CERETEU

- Tendențe de modernizare a tiparului în Basarabia în perioada țaristă. 34
- Trends in the modernization of printing in Bessarabia during the Tsarist period 35

ION GUMENĂI

- Ortodoxia ca instrument de rezistență în fața politicilor
de deznaționalizare a Imperiului Rus în Basarabia 36
- Orthodoxy as an instrument of resistance against the
denationalization policies of the Russian Empire in Bessarabia 37

ȘTEFAN PURICI

- Intelectuali bucovineni și basarabeni – membri fondatori ai Societății
Literare Române (la aniversarea a 160 de ani ai Academiei Române) 38
- Intellectuals from Bukovina and Bessarabia – founding members of
the Romanian Literary Society (on the 160th anniversary of the Romanian
Academy) 40

ROMAN ȚABUR

- Istoriografia românească interbelică privind comerțul Basarabiei
prin porturile dunărene Ismail, Chilia și Reni (1812-1856) 38
- Interwar Romanian historiography on Bessarabia's trade through
the Danube ports of Ismail, Chilia, and Reni (1812-1856) 39

GHEORGHE NEGRU

- „Românul” (1846-1848): Un proiect editorial pașoptist în Basarabia țaristă 40
- “The Romanian” (1846-1848): a “Forty-Eighter” editorial project in Tsarist
Bessarabia 41

ELENA PENTILEI

I.G. Sbiera – pagini de catalog (1850-1900)	46
I.G. Sbiera – Catalog Pages (1850-1900)	47

2. BASARABIA ȘI BUCOVINA ÎNTRE AMBIȚII IMPERIALE ȘI FRONTIERE FLUIDE / BESSARABIA AND BUKOVINA BETWEEN IMPERIAL AMBITIONS AND FLUID BORDERS

ANDREI EMILCIUC

Industria sării în Basarabia (1857-1917)	48
The salt industry in Bessarabia (1857-1917)	49

VASILE M. DEMCIUC, DRAGOȘ IONUȚ CURECHERIU

În slujba unității de neam și de credință: Mitropolitul Vladimir de Repta – 100 de ani de la moartea sa	50
In the service of national and faith unity: Metropolitan Vladimir of Repta – 100 years since his death	52

VALENTIN TOMULEȚ

De la tradiție la modernitate: transformarea statutului categoriilor privilegiate din Basarabia sub dominație imperială rusă (1812-1871)	54
From tradition to modernity: the transformation of the status of privileged social groups in Bessarabia under Russian Imperial rule (1812-1871)	55

CRISTINA GHERASIM

Nobilimea basarabeană și identitatea națională (1812-1917): între integrare imperială și rezistență culturală	56
The Bessarabian nobility and national identity (1812-1917): between imperial integration and cultural resistance	57

ANASTASIA GUȚU

Navigând printre reglementările comerciale imperiale: negustorii basarabeni între Rusia și Imperiul Austriac la începutul secolului al XIX-lea	58
Navigating imperial trade regulations: bessarabian merchants between Russia and the Austrian Empire in the early 19 th century	59

EUGEN-TUDOR SCLIFOS

Franța și chestiunea Basarabiei (1876-1878)	60
France and the Bessarabian Question (1876-1878)	61

CONSTANTIN MANOLACHE

- Basarabia (1812-1917): între modernizare și periferizare în cadrul
Imperiului Rus 62
- Bessarabia (1812-1917): between modernization and peripheralization
in the Russian Empire 63

IGOR ȘAROV

- Istorie, putere și identitate: utilitatea politică a trecutului în cultura rusă
(secolul al XIX-lea) 64
- History, power, and identity: the political utility of the past in russian
culture (19th century) 65

ION EREMIĂ

- Un moldovenist „ignorat” – I.I. Irimița 66
- An “overlooked” moldovan scholar – I.I. Irimița 67

3. BASARABIA ȘI BUCOVINA: PARADIGMELE MODERNITĂȚII / BESSARABIA AND BUKOVINA: PARADIGMS OF MODERNITY

LILIANA ROTARU

- Învățământul în RASSM (1924-1940) între modernizare instituțională
și instrumentalizare geopolitică: școala ca spațiu al construcției identitare 68
- Education in the MASSR (1924-1940) between Institutional
modernization and geopolitical instrumentalization: the school as a space
of identity construction 69

FLORIN PINTESCU

- Refugiații polonezi din județul Câmpulung în anul 1939. Mărturii documentare ... 70
- Polish refugees in Câmpulung County in 1939. Documentary sources 71

ANATOL PETRENCU

- Alexandru Lascarov-Moldovanu despre Căminele culturale din Basarabia
în 1942 72
- Alexandru Lascarov-Moldovanu about the Cultural centers in Bessarabia
in 1942 73

SORIN IGNĂTESCU

- Muzeele din Bucovina și Al Doilea Război Mondial 74
- Bucovina museums and the Second World War 75

TATIANA MATEI

- De la Cernăuți la Iași, drumul unui bucovinean spre afirmarea profesională – Ilie Grămadă 76
- From Cernăuți to Iași: A Bukovinian's journey to professional success – Ilie Grămadă 78

SERGIU GURIN

- Crearea bazei materiale a dezvoltării culturii fizice și sportului în RSS Moldovenească (1944-1991) 80
- The development of the infrastructure for physical culture and sports in the Moldavian SSR (1944-1991) 81

ELENA NEGRU

- Anul 1965 în RSSM: identitate sub asediu și ruptură ideologică 82
- 1965 in the Moldavian SSR: identity under siege and ideological rift 83

IOAN DRAGOȘ MATEESCU

- Spațiul basarabean văzut printr-o grilă de lectură realistă 84
- The Bessarabian landscape viewed through a realist lens 85

RUSLAN ȘEVČENCO

- Relațiile moldo-române în anul 1961 86
- Moldovan-Romanian relations in 1961 87

MIHAIL BĂȚ

- Discursul patrimonial autorizat și implicațiile sale pentru Republica Moldova 88
- Authorized Heritage Discourse and its implications for the Republic of Moldova 89

CRINA HAREA

- Mizele geopolitice ale spațiului dintre Prut și Nistru în contextul reconfigurărilor europene după 2014 90
- The geopolitical stakes of the space between the Prut and the Transnistria in the context of European reconfigurations after 2014 91

AGENDA PE SCURT / PROGRAMME OVERVIEW

Joi / Thursday / 7.05.2026

Sosirea și cazarea participanților / Arrival and check-in of the participants

Vineri / Friday / 8.05.2026

09.30-10.00

Înregistrarea participanților / Registration of participants

10.00-10.30

Ceremonia de deschidere / Opening Ceremony

10.30-11.30

Sesiunea plenară / Plenary session

11.30-12.00

Lansare de carte / Book launch

12.00-13.30

Prânzul / Lunch

13.30-17.00

Sesiuni paralele / Parallel sessions

17.00-17.30

Discuții și concluzii / Discussions and conclusions

Sâmbătă / Saturday / 9.05.2026

10.00

Plecarea din campusul universitar / Departure from the university campus

11.00-13.30

Vizită de documentare la Mănăstirea „Sfintele Femei Mironosițe Marta și Maria” (Căușeni) / **Documentary visit** to the Monastery „Sfintele Femei Mironosițe Marta și Maria” (Căușeni)

14.30-16.30

Vizită de documentare la Castelul MIMI (Anenii Noi) / **Documentary visit** to MIMI Castle (Anenii Noi)

PROGRAMUL DETALIAT / DETAILED PROGRAMME

Vineri / Friday / 8.05.2026

[Sala Senatului Universității de Stat din Moldova /
Conference Hall of the Moldova State University]

09.30-10.00

Înregistrarea participanților / Registration of participants

10.00-10.30

Ceremonia de deschidere / Opening Ceremony

<https://meet.google.com/abf-hfoc-dth>

Moderator / Chair:

IGOR BERCU

Decan, Facultatea de Istorie și Filosofie / Dean, Faculty of History and Philosophy

Cuvinte de salut / Welcome speech

OTILIA DANDARA

Rector, Universitatea de Stat din Moldova / Rector, Moldova State University

ȘTEFAN PURICI

Prorector, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Vice Rector, Ștefan cel Mare University of Suceava

IOAN PAVĂL

Primar, comuna Dumbrăveni, Suceava / Mayor, Dumbrăveni commune, Suceava

IGOR ȘAROV

Prorector, Universitatea de Stat din Moldova / Vice Rector, Moldova State University

FLORIN PINTESCU

Decan, Facultatea de Istorie, Geografie și Științe Sociale / Dean, Faculty of History, Geography and Social Sciences

10.30-11.30

Sesiunea plenară / Plenary Session

Moderator / Chair:

IGOR BERCU

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

10.30-11.00

ALINA FELEA

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Violența în Basarabia – componentă a cotidianului în mediul rural (1813-1814) / Violence in Bessarabia – a component of everyday life in the rural area (1813-1814)

11.00-11.30

GHEORGHE ONIȘORU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

Poziția Partidului Comunist din România față de problema Basarabiei și a Bucovinei (1941-1944) / The position of the Communist Party of Romania on the issue of Bessarabia and Bukovina (1941-1944)

11.30-12.00

Lansare de carte / Book launch

Igor Bercu, „Re'âyâ-lele” otomane pe teritoriul Țării Moldovei. Geneza și evoluția administrativ-teritorială (sfârșitul secolului al XV-lea – începutul secolului al XIX-lea). Chișinău: Cartdidact, 2025.

Prezintă / Speakers:

FLORIN PINTESCU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

EMIL DRAGNEV

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

12.00-13.30

Prânzul / Lunch

13.30-17.00

Sesiuni paralele / Parallel sessions

17.00-17.30

Discuții și concluzii / Discussions and conclusions

COMUNICĂRI PE SECȚIUNI / SESSION SCHEDULES

#1. BASARABIA ȘI BUCOVINA ÎN PRAGUL MODERNITĂȚII / BESSARABIA AND BUKOVINA ON THE THRESHOLD OF MODERNITY

[Aula 535, blocul central USM]

 <https://meet.google.com/sxv-vior-kbf>

13.30-17.00

Comunicări / Presentations

Moderatori / Chairs:

ȘTEFAN PURICI

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

EMIL DRAGNEV

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

EMIL DRAGNEV

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

La originile picturilor exterioare din Moldova medievală. Practicile din Serbia și Macedonia / At the origins of exterior paintings in medieval Moldova. Practices in Serbia and Macedonia

VALENTIN CONSTANTINOV

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Considerații cu privire la privilegiul comercial al lui Alexandru cel Bun din 8 octombrie 1408 / Considerations regarding the commercial privilege granted by Alexandru cel Bun on October 8, 1408

ION CHIRTOAGĂ

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Evoluția denumirilor câmpiei din sudul spațiului pruto-nistrean (sec. XIII-XXI) / The evolution of the names of the Plain in the Southern Prut-Dniester area (13th–21st centuries)

IGOR BERCU

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Răscoala nogailor din 1758 în contextul rivalităților cu tătarii din Bugeac / The Nogai Rebellion of 1758 in the context of rivalries with the Budjak Tatars

IGOR CERETEU

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Tendențe de modernizare a tiparului în Basarabia în perioada țaristă / Trends in the modernization of printing in Bessarabia during the Tsarist period

ION GUMENĂI

Universitatea de Stat din Moldova; Agenția Națională a Arhivelor / Moldova State University; National Archives Agency

Ortodoxia ca instrument de rezistență în fața politicilor de deznaționalizare a Imperiului Rus în Basarabia / Orthodoxy as an instrument of resistance against the denationalization policies of the Russian Empire in Bessarabia

ȘTEFAN PURICI

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

Intellectualii bucovineni și basarabeni – membri fondatori ai Societății Literare Române (la aniversarea a 160 de ani ai Academiei Române) / Intellectuals from Bukovina and Bessarabia – founding members of the Romanian Literary Society (on the 160th anniversary of the Romanian Academy)

ROMAN ȚABUR

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Istoriografia românească interbelică privind comerțul Basarabiei prin porturile dunărene Ismail, Chilia și Reni (1812-1856) / Interwar Romanian historiography on Bessarabia's trade through the Danube ports of Ismail, Chilia, and Reni (1812-1856)

GHEORGHE NEGRU

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

„Românul” (1846-1848): Un proiect editorial pașoptist în Basarabia țaristă / “The Romanian” (1846-1848): a “Forty-Eighter” editorial project in Tsarist Bessarabia

ELENA PENTILEI

Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera” din Suceava / “I.G. Sbiera” Library of Bukovina in Suceava

I.G. Sbiera – pagini de catalog (1850-1900) / I.G. Sbiera – Catalog Pages (1850-1900)

17.00-17.30

Discuții și concluzii / Discussions and conclusions

#2. BASARABIA ȘI BUCOVINA ÎNTRE AMBIȚII IMPERIALE ȘI FRONTIERE FLUIDE / BESSARABIA AND BUKOVINA BETWEEN IMPERIAL AMBITIONS AND FLUID BORDERS

[Aula 530, blocul central USM]

 <https://meet.google.com/oiz-nkqv-owm>

13.30-17.00

Comunicări / Presentations

 Moderatori / Chairs:

ION EREMIA

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

EUGEN-TUDOR SCLIFOS

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the
Moldova State University

ANDREI EMILCIUC

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the
Moldova State University

**Industria sării în Basarabia (1857-1917) / The salt industry in Bessarabia
(1857-1917)**

VASILE M. DEMCIUC

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

DRAGOȘ IONUȚ CURECHERIU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

**În slujba unității de neam și de credință: Mitropolitul Vladimir de Repta –
100 de ani de la moartea sa / In the service of national and faith unity:
Metropolitan Vladimir of Repta – 100 years since his death**

VALENTIN TOMULEȚ

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

**De la tradiție la modernitate: transformarea statutului categoriilor
privilegiate din Basarabia sub dominație imperială rusă (1812-1871) /
From tradition to modernity: the transformation of the status of privileged
social groups in Bessarabia under Russian Imperial rule (1812-1871)**

CRISTINA GHERASIM

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Nobilimea basarabeană și identitatea națională (1812-1917): între integrare imperială și rezistență culturală / The Bessarabian nobility and national identity (1812-1917): between imperial integration and cultural resistance

ANASTASIA GUȚU

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Navigând printre reglementările comerciale imperiale: negustorii basarabeni între Rusia și Imperiul Austriac la începutul secolului al XIX-lea / Navigating imperial trade regulations: bessarabian merchants between Russia and the Austrian Empire in the early 19th century

EUGEN-TUDOR SCLIFOS

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Franța și chestiunea Basarabiei (1876-1878) / France and the Bessarabian Question (1876-1878)

IGOR ȘAROV

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Istorie, putere și identitate: utilitatea politică a trecutului în cultura rusă (secolul al XIX-lea) / History, power, and identity: the political utility of the past in russian culture (19th century)

ION EREMIĂ

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Un moldovenist „ignorat” – I.I. Irimița / An “overlooked” moldovan scholar – I.I. Irimița

CONSTANTIN MANOLACHE

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Basarabia (1812-1917): între modernizare și periferizare în cadrul Imperiului Rus / Bessarabia (1812-1917): between modernization and peripheralization in the Russian Empire

17.00-17.30

Discuții și concluzii / Discussions and conclusions

#3. BASARABIA ȘI BUCOVINA: PARADIGMELE MODERNITĂȚII / BESSARABIA AND BUKOVINA: PARADIGMS OF MODERNITY

[Aula 532, blocul central USM]

 <https://meet.google.com/cxc-hwgj-nna>

13.30-17.00

Comunicări / Presentations

Moderatori / Chairs:

FLORIN PINTESCU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

ANATOL PETRENCU

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

LILIANA ROTARU

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Învățământul în RASSM (1924-1940) între modernizare instituțională și instrumentalizare geopolitică: școala ca spațiu al construcției identitare / Education in the MASSR (1924-1940) between Institutional modernization and geopolitical instrumentalization: the school as a space of identity construction

FLORIN PINTESCU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

Refugiații polonezi din județul Câmpulung în anul 1939. Măturii documentare / Polish refugees in Câmpulung County in 1939. Documentary sources

ANATOL PETRENCU

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Alexandru Lascarov-Moldovanu despre Căminele culturale din Basarabia în 1942 / Alexandru Lascarov-Moldovanu about the Cultural centers in Bessarabia in 1942

SORIN IGNĂTESCU

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

Muzeele din Bucovina și Al Doilea Război Mondial / Bucovina museums and the Second World War

TATIANA MATEI

Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava / Ștefan cel Mare University of Suceava

De la Cernăuți la Iași, drumul unui bucovinean spre afirmarea profesională – Ilie Grămadă / From Cernăuți to Iași: A Bukovinian's journey to professional success – Ilie Grămadă

SERGIU GURIN

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Crearea bazei materiale a dezvoltării culturii fizice și sportului în RSS Moldovenească (1944-1991) / The development of the infrastructure for physical culture and sports in the Moldavian SSR (1944-1991)

ELENA NEGRU

Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova / Institute of History of the Moldova State University

Anul 1965 în RSSM: identitate sub asediu și ruptură ideologică / 1965 in the Moldavian SSR: identity under siege and ideological rift

IOAN DRAGOȘ MATEESCU

Universitatea din București / University of Bucharest

Spațiul basarabean văzut printr-o grilă de lectură realistă / The Bessarabian landscape viewed through a realist lens

RUSLAN ȘEVCENCO

Muzeul Național de Istorie a Moldovei / National Museum of the History of Moldova

Relațiile moldo-române în anul 1961 / Moldovan-Romanian relations in 1961

MIHAIL BĂȚ

Universitatea de Stat din Moldova / Moldova State University

Discursul patrimonial autorizat și implicațiile sale pentru Republica Moldova / Authorized Heritage Discourse and its implications for the Republic of Moldova

CRINA HAREA

Școala Națională de Studii Politice și Administrative / The National University of Political Studies and Public Administration

Mizele geopolitice ale spațiului dintre Prut și Nistru în contextul reconfigurărilor europene după 2014 / The geopolitical stakes of the space between the Prut and the Transnistria in the context of European reconfigurations after 2014

17.00-17.30

Discuții și concluzii / Discussions and conclusions

REZUMATE
COMUNICĂRI /
ABSTRACTS

Violența în Basarabia – componentă a cotidianului în mediul rural (1813-1814)

ALINA FELEA

<https://orcid.org/0000-0002-7449-0001>

În diferite perioade, în diferite condiții istorice-politico-militare, sociale sau economice, violența a fost o constantă, fiind direct legată de evoluția și funcționarea societății și de problemele majore ale acesteia. Fenomenul violenței s-a manifestat atât împotriva societății, cât și împotriva individului, având și forme diferite de manifestare, prin acțiuni directe ducând la lezarea unor relații privind conviețuirea socială, la degradarea relațiilor interpersonale, la „creșterea gradului de conflictualitate, având consecințe majore asupra climatului social și asupra asigurării liniștei și ordinii publice și a securității individului”. La originea violenței au stat probleme diverse și complexe: „rolul instinctului, importanța mediului, condiționarea socială, sentimentul de frustrare etc.”.

În mediul rural românesc, inclusiv în Basarabia în 1813-1814 au existat conflicte atât la nivel comunitar (între consăteni, conflicte între vecini, conflicte ale sătenilor cu autoritățile, conflicte ale sătenilor cu reprezentanții autorităților, conflicte ale sătenilor cu clerul) și extracomunitar (conflicte ale sătenilor cu străinii), cât și la nivel familial (între rude). Aceste conflicte, care aveau la bază diferite cauze și motive, uneori au rămas la nivel de violențe verbale, alteori au degenerat în violențe fizice.

Violence in Bessarabia – a component of everyday life in the rural area (1813-1814)

ALINA FELEA

<https://orcid.org/0000-0002-7449-0001>

In different periods, in different historical conditions - political-military, social or economic, violence has been a constant, being directly connected to the evolution and functioning of society and its major problems. The phenomenon of violence has manifested itself both against society and against the individual, having different forms of manifestation, through direct actions leading to the damage of relationships regarding social coexistence, to the degradation of interpersonal relationships, "increasing the degree of conflict, having major consequences on the social climate and on ensuring peace and public order and the security of the individual". At the origin of violence were various problems and complexes: "the role of instinct, the importance of the environment, social conditioning, the feeling of frustration, etc."

In the Romanian countryside, including Bessarabia in 1813-1814, there were conflicts both at the community level (between villagers, between neighbours, conflicts of villagers with the authorities, conflicts of villagers with representatives of the authorities, conflicts of villagers with the clergy) and extra-community (conflicts of villagers with foreigners), as well as conflicts at the family level (between relatives). These conflicts, which were based on different causes and motives, sometimes remained at the level of verbal violence, sometimes degenerated into physical violence.

Poziția Partidului Comunist din România față de problema Basarabiei și a Bucovinei (1941-1944)

GHEORGHE ONIȘORU

<https://orcid.org/0000-0003-0426-6087>

Încă de la înființarea sa în anul 1921, Partidul Comunist din România a urmat directivele primite de la Comintern în privința taxării României ca stat multinațional, o adevărată „închisoare a popoarelor”. După 22 iunie 1941, comuniștii au început să fie interesați de colaborarea cu partidelor democratice, reușind să fie acceptați ca parteneri de către Iuliu Maniu și Dinu Brătianu începând din aprilie 1944, la solicitarea Uniunii Sovietice, venită pe canalul diplomatic de la Cairo.

Totuși, problema privind granițele Basarabiei și a Bucovinei a continuat să fie marea divergență dintre comuniști și celelalte partide care au format Blocul Național Democrat, cu toate că după autodizolvarea Cominternului la 15 mai 1943, libertatea sa de acțiune a crescut evident.

Studiul nostru urmărește maniera în care conducerea comunistă s-a raportat la problema granițelor României pe parcursul războiului împotriva Uniunii Sovietice.

The position of the Communist Party of Romania on the issue of Bessarabia and Bukovina (1941-1944)

GHEORGHE ONIȘORU

<https://orcid.org/0000-0003-0426-6087>

Since its founding in 1921, the Communist Party of Romania followed the directives received from the Comintern regarding the taxation of Romania as a multinational state, a true "prison of peoples". After June 22, 1941, the communists began to be interested in collaborating with democratic parties, managing to be accepted as partners by Iuliu Maniu and Dinu Brătianu starting in April 1944, at the request of the Soviet Union, which came through the diplomatic channel from Cairo.

However, the issue regarding the borders of Bessarabia and Bukovina continued to be the great divergence between the communists and the other parties that formed the National Democratic Bloc, although after the self-dissolution of the Comintern on May 15, 1943, its freedom of action clearly increased.

Our study follows the manner in which the communist leadership related to the issue of Romania's borders during the war against the Soviet Union.

La originile picturile exterioare din Moldova medievală. Practicile din Serbia și Macedonia

EMIL DRAGNEV

<https://orcid.org/0000-0001-6174-161X>

Prezența unor vestigii de picturi murale exterioare este atestată și pentru Serbia medievală, exemplele cunoscute provenind din vremea regilor Milutin și Ștefan Dușan. Astfel, în timpanul estic al porticului turnului plasat înaintea intrării principale în biserica Mântuitorului din Žiđa apare o temă complexă, ilustrație la stihira de Crăciun „Ce-ți vom aduce, Hristoase”. O amploare mai mare pare să fi avut pictarea fațadelor la biserica din Gračanica. Acest lucru ne este mărturisit de textul unui hrisov din 1321 de la regele Milutin, scris pe zidul vestic al pridvorului sud-estic. Unele dintre cele mai importante fragmente de picturi exterioare au fost descoperite pe fațada vestică a bisericii mănăstirești consacrate Maicii Domnului din satul Voliavec. O poziție deosebită în contextul evoluției picturii murale exterioare, raportate la rândul său la adevărata explozie a acestui fenomen, cea avea să fie înregistrată în Moldova medievală, o deține Macedonia și în mod special – zona Ohridei și Kastoriei.

At the origins of exterior paintings in medieval Moldova. Practices in Serbia and Macedonia

EMIL DRAGNEV

<https://orcid.org/0000-0001-6174-161X>

The presence of vestiges of external wall paintings is also attested for medieval Serbia, the known examples coming from the time of kings Milutin and Štefan Dusan. Thus, in the eastern tympanum of the portico of the tower placed before the main entrance to the Church of the Savior in Žiča, a complex theme appears an illustration of the Christmas poem "What we will bring you, Christ". The painting of the facades of the church in Gračanica seems to have had a greater scope. This is confirmed by the text of a charter from 1321 from King Milutin, written on the western wall of the southeast porch. Some of the most important fragments of exterior paintings were discovered on the western facade of the monastery church dedicated to the Mother of God in the village of Voliavec). A special position in the context of the evolution of exterior mural painting, related in turn to the real explosion of this phenomenon, which was to be recorded in medieval Moldova, is held by Macedonia and in particular - the area of Ohrid and Kastoria.

Considerații cu privire la privilegiul comercial al lui Alexandru cel Bun din 8 octombrie 1408

VALENTIN CONSTANTINOV

<https://orcid.org/0000-0001-9578-1134>

Privilegiul comercial din 8 octombrie 1408 reprezintă unul dintre momentele cheie ale tânărului stat moldovenesc în primele decenii ale existenței sale. Privilegiul despre care este vorba aici a fost interpretat de mai multe ori. De emiterea lui sunt legate primele mențiuni documentare ale mai multor localități și târguri moldovenești. Acest privilegiu prezintă o situație de moment a granițelor Țării Moldovei, precum și figurează o evoluție a acestora. Nu mai puțin important însă este aspectul legat de informațiile care pot fi extrase din el cu privire la situația de dinainte de emiterea lui. Or, din acest punct de vedere el reprezintă un teren propice pentru emiterea de ipoteze și deducții logice care să refacă o realitate geopolitică de la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul celui de-al XV-lea.

Considerations regarding the commercial privilege granted by Alexandru cel Bun on October 8, 1408

VALENTIN CONSTANTINOV

<https://orcid.org/0000-0001-9578-1134>

The commercial privilege of October 8, 1408 represents one of the key moments of the young Moldavian state in the first decades of its existence. The privilege in question here has been interpreted several times. The first documentary mentions of several Moldavian localities and fairs are linked to its issuance. This privilege presents a current situation of the borders of Wallachia, as well as depicts their evolution. NO less important, however, is the aspect related to the information that can be extracted from it regarding the situation before its issuance. From this point of view, it represents a fertile ground for issuing hypotheses and logical deductions that would reconstruct a geopolitical reality from the end of the 14th and the beginning of the 15th centuries.

Evoluția denumirilor câmpiei din sudul spațiului pruto-nistrean (sec. XIII-XXI)

ION CHIRTOAGĂ

<https://orcid.org/0000-0002-6226-4007>

Pe parcursul istoriei noastre milenare, în condițiile unor noi dominații politice în spațiul nord-pontic și sud-est european, câmpia din sudul teritoriului pruto-nistrean era desemnată cu noi denumiri. În secolul al XIII-lea, când în spațiul nord-pontic se aflau cumanii, teritoriul menționat se numea Câmpia Tighinei. În perioada Hoardei de Aur el se numea „Tighinaghecedi”, din a doua jumătate a sec. al XVII-lea – Bugeac, denumire care s-a păstrat până în zilele noastre. Ea s-a mai numit și Basarabia, denumire care după 1812 a fost extinsă asupra întregului spațiu pruto-nistrean.

The evolution of the names of the Plain in the Southern Prut-Dniester area (13th–21st centuries)

ION CHIRTOAGĂ

<https://orcid.org/0000-0002-6226-4007>

Throughout our millennial history, under successive political dominations in the North Pontic and South-Eastern European space, the plain located in the southern part of the Prut–Dniester territory was designated by various names. In the 13th century, when the Cumans inhabited the North Pontic region, the territory in question was known as the Tighina Plain. During the period of the Golden Horde, it was referred to as “Tighinaghecedi”, while from the second half of the 17th century it came to be known as Bugeac, a name that has been preserved to the present day. The region was also called Basarabia, a designation which, after 1812, was extended to the entire Prut–Dniester area.

Răscoala nogailor din 1758 în contextul rivalităților cu tătarii din Bugeac

IGOR BERCU

<https://orcid.org/0000-0001-8227-028X>

Răscoala nogailor din 1758 constituie un moment relevant pentru înțelegerea evoluțiilor din spațiul nord-est-pontic, întrucât reflectă tensiunile interne din cadrul comunităților tătare aflate sub suzeranitate otomană. Studiul de față își propune să examineze acest eveniment în contextul rivalităților dintre nogai și tătarii din Bugeac, punând în evidență cauzele, desfășurarea și consecințele conflictului.

Pe fondul presiunilor exercitate de Imperiul Otoman și al schimbărilor geopolitice din regiune, nogaii au reacționat la încercările de control administrativ și fiscal, dar și la competiția pentru resurse și influență în zona de stepă.

Rivalitățile cu tătarii din Bugeac au amplificat tensiunile existente, contribuind la escaladarea conflictului. Diferențele de statut, interesele divergente ale liderilor locali și alianțele fluctuante au transformat răscoala într-un fenomen complex, ce depășește simpla opoziție față de autoritatea centrală. Analiza pune în lumină rolul acestor confruntări intertătare în slăbirea coeziunii regionale și în facilitarea intervențiilor externe.

Prin abordarea corelată a răscoalei și a rivalităților din Bugeac, lucrarea oferă o perspectivă integrată asupra dinamicilor de putere din secolul al XVIII-lea, contribuind la o mai bună înțelegere a transformărilor politice și sociale din acest spațiu de frontieră.

The Nogai revolt of 1758 in the context of rivalries with the Budjak Tatars

IGOR BERCU

<https://orcid.org/0000-0001-8227-028X>

The Nogai revolt of 1758 is a relevant moment for understanding developments in the northeastern Pontic space, as it reflects the internal tensions within the Tatar communities under Ottoman suzerainty. The present study aims to examine this event in the context of the tensions between the Nogai and the Bugeac Tatars, highlighting the causes, development and consequences of the conflict.

In the context of pressures exerted by the Ottoman Empire and geo-political changes in the region, the Nogai reacted to attempts at administrative and fiscal control. Another reason was the competition for resources and influence in the steppe area.

The rivalries with the Bugeac Tatars amplified existing tensions, contributing to the escalation of the conflict. Differences in status, divergent interests of local leaders and fluctuating alliances transformed the uprising into a complex phenomenon, going beyond simple opposition to the central authority. The analysis highlights the role of these inter-state confrontations in weakening regional cohesion and facilitating external interventions.

By approaching the uprising and rivalries in Bugeac in a correlated manner, the paper offers an integrated perspective on the power dynamics of the 18th century, contributing to a better understanding of the political and social transformations in this border area.

Tendențe de modernizare a tiparului în Basarabia în perioada țaristă.

IGOR CERETEU

<https://orcid.org/0009-0004-6338-9313>

Procesul de imprimare tipografică în Basarabia în perioada țaristă a fost supus unui intens proces de modernizare de la mijlocul secolului al XIX-lea. În elaborarea acestui studiu s-au utilizat documente originale legate de tipografia și instalarea în orașele Basarabiei a litografiilor, mașinilor de scris rapide și hectografelor. Mașini și piese au fost aduse din Europa de Vest în centrele urbane ale imperiului, de unde au ajuns la Chișinău. Prin introducerea de noi tehnici și tehnologii, procesul de rusificare a populației Basarabiei a fost încurajat. Documentele administrative, reclamele au fost elaborate și multiplicare cu mai mare zel în limba rusă.

Trends in the modernization of printing in Bessarabia during the Tsarist period

IGOR CERETEU

<https://orcid.org/0009-0004-6338-9313>

The process of typographic printing in Bessarabia during the tsarist period was subjected to an intense process of modernization from the middle of the 19th century. In the development of this study, original documents related to printing houses and the installation of lithographs, fast typewriters and hectographs in the cities of Bessarabia were used. Machines and parts were brought from Western Europe to the urban centers of the empire, from where they reached Chisinau. By introducing new techniques and technologies, the process of Russification of the population of Bessarabia was encouraged. Administrative documents, advertisements were developed and multiplied with greater zeal in the Russian language.

Ortodoxia ca instrument de rezistență în fața politicilor de deznaționalizare a Imperiului Rus în Basarabia

ION GUMENĂI

<https://orcid.org/0000-0002-1979-9807>

Biserica ortodoxă, ca instituție, a avut de spus cuvântul său în viața societății basarabene pe perioada aflării sale sub dominația țaristă. Este evident că au existat deosebiri radicale, așa cum era văzută aceasta de către autoritățile centrale și ierarhii numiți de Sfântul Sinod în eparhia Chișinăului și Hotinului, pe de o parte și așa cum era percepută credința ortodoxă de populația autohtonă și clerul de jos, pe de altă parte. Tocmai la acest aspect vom trage atenția, cu atât mai mult cu cât ortodoxismul tradițional românesc a fost unul din elementele de rezistență în fața politicilor multietajate de transformare a populației basarabene într-o colectivitate statistică loială față de autocrator și imperiu. Enoriașii, clerul alb și negru din ierarhia inferioară, prin profesarea tradițiilor și obiceiurilor locului și impermeabilitatea la tendințele de modificare și aliniere la „țarodoxie” au reprezentat acel element de conservare identitară.

Orthodoxy as an instrument of resistance against the denationalization policies of the Russian Empire in Bessarabia

ION GUMENĂI

<https://orcid.org/0000-0002-1979-9807>

The Orthodox Church, as an institution, had its say in the life of Bessarabian society during its period under tsarist domination. It is obvious that there were radical differences, as it was seen by the central authorities and the hierarchs appointed by the Holy Synod in the diocese of Chisinau and Hotin on the one hand, and as the Orthodox faith was perceived by the local population and the lower clergy on the other. We will draw attention to this aspect, especially since traditional Romanian Orthodoxy was one of the elements of resistance in the face of the multi-layered policies of transforming the Bessarabian population into a statistical collectivity loyal to the autocrator and the empire. The parishioners, the white and black clergy of the lower hierarchy, by professing the traditions and customs of the place and the impermeability to the tendencies of modification and alignment with "tsarist orthodoxy" represented that element of identity preservation.

Intelectuali bucovineni și basarabeni – membri fondatori ai Societății Literare Române (la aniversarea a 160 de ani ai Academiei Române)

ȘTEFAN PURICI

<https://orcid.org/0000-0003-1217-4027>

În anul 1866, la București, a fost înființată Societatea Literară Română, instituție care avea să devină, ulterior, Academia Română. Concepută încă de la început ca un for național, reprezentativ pentru întreg spațiul românesc, Societatea a inclus, printre cei 21 de membri fondatori, intelectuali provenind din provinciile aflate sub dominație străină – inclusiv din Bucovina (sub stăpânire habsburgică) și Basarabia (sub stăpânire țaristă). Prezența lor sublinia, încă din momentul întemeierii, unitatea cultural-lingvistică a neamului românesc dincolo de granițele politice ale timpului.

Din Bucovina au fost desemnați inițial Alexandru Hurmuzachi (1823-1871) și Ambrosiu Dimitrovici (1838-1866), ultimul fiind înlocuit ulterior cu Ion G. Sbiera. Alexandru Hurmuzachi, publicist și om politic de marcă, președinte al Reuniunii Române de Leptură (viitoarea Societate pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina), a fost un promotor activ al identității românești în provincie. Ion G. Sbiera, istoric literar și filolog de excepție, a contribuit substanțial la cultivarea limbii și literaturii române în contextul rezistenței culturale bucovinene.

Din partea Basarabiei, ca membri fondatori ai Societății Literare Române au fost numiți Alexandru Hâjdău (1811-1872), Constantin Stamat (1786-1869, înlocuit ulterior din motive de sănătate de Ștefan Gonata) și Ioan Străjescu (1833-1873). Alexandru Hâjdău, erudit enciclopedic comparat de contemporani cu Dimitrie Cantemir, a adus o contribuție valoroasă la secțiunea de filologie și literatură. Cei trei au reprezentat efortul intelectual basarabean de a susține standardizarea limbii române și de a afirma unitatea culturală cu celelalte provincii românești, în ciuda dificultăților impuse de regimul țarist.

Comunicarea evidențiază modul în care acești intelectuali, confrunțați cu obstacolele generate de locuirea în provincii aflate în afara hotarelor României moderne, au contribuit nu doar la lucrările fondatoare ale Societății (elaborarea dicționarului, gramaticii și normelor ortografice ale limbii române), ci și la consolidarea ideii de unitate națională.

Intellectuals from Bukovina and Bessarabia – founding members of the Romanian Literary Society (on the 160th anniversary of the Romanian Academy)

ȘTEFAN PURICI

<https://orcid.org/0000-0003-1217-4027>

In 1866, the Romanian Literary Society was founded in Bucharest, an institution that would later become the Romanian Academy. Conceived from the outset as a national forum representing the entire Romanian-speaking world, the Society included, among its 21 founding members, intellectuals from provinces under foreign rule – including Bukovina (under Habsburg rule) and Bessarabia (under Tsarist rule). Their presence underscored, from the very moment of its founding, the cultural and linguistic unity of the Romanian people beyond the political borders of the time.

From Bukovina, Alexandru Hurmuzachi (1823-1871) and Ambrosiu Dimitrovici (1838-1866) were initially appointed, the latter being later replaced by Ion G. Sbiera. Alexandru Hurmuzachi, a prominent publicist and politician, president of the Romanian Reading Society (the future Society for Romanian Culture and Literature in Bukovina), was an active promoter of Romanian identity in the province. Ion G. Sbiera, an exceptional literary historian and philologist, contributed substantially to the cultivation of the Romanian language and literature within the context of Bucovinian cultural resistance.

From Bessarabia, Alexandru Hâjdău (1811-1872), Constantin Stămatu (1786-1869, later replaced for health reasons by Ștefan Gonata), and Ioan Străjescu (1833-1873) were appointed as founding members of the Romanian Literary Society. Alexandru Hâjdău, an encyclopedic scholar compared by his contemporaries to Dimitrie Cantemir, made a valuable contribution to the philology and literature section. The three represented the intellectual effort of Bessarabia to support the stan-

standardization of the Romanian language and to affirm cultural unity with the other Romanian provinces, despite the difficulties imposed by the Tsarist regime.

The paper highlights how these intellectuals, faced with the obstacles of living in provinces outside the borders of modern Romania, contributed not only to the Society's foundational works (the compilation of the dictionary, grammar, and spelling rules of the Romanian language) but also to the consolidation of the idea of national unity.

Istoriografia românească interbelică privind comerțul Basarabiei prin porturile dunărene Ismail, Chilia și Reni (1812-1856)

ROMAN ȚABUR

Istoriografia românească interbelică privind relațiile comerciale ale Basarabiei prin porturile dunărene în anii 1812-1856 s-a dezvoltat în contextul reintegrării provinciei în România după 1918, oferind premisele unei reevaluări critice a perioadei dominației țariste. Lucrările de sinteză elaborate de istorici precum Onisifor Ghibu, Ion Nistor, Alexandru Boldur, Dumitru Bogos, Petre Cazacu, Nicolae Popovschi și Ștefan Ciobanu abordează, direct sau indirect, problematica economică și comercială a regiunii, inclusiv a comerțului prin porturile dunărene. Deși informațiile despre relațiile comerciale sunt fragmentare, acestea evidențiază impactul politicii vamale și comerciale a Imperiului Rus asupra dezvoltării economice a Basarabiei. Studiile lui Alexandru Boldur privind autonomia provinciei și reflecțiile lui Nicolae Iorga asupra comerțului moldovenesc subliniază restrângerea schimburilor comerciale din cauza politicii comerciale protecționiste țariste. Astfel, istoriografia interbelică a contribuit semnificativ la fundamentarea cercetărilor ulterioare privind economia și comerțul Basarabiei în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Interwar Romanian historiography on Bessarabia's trade through the Danube ports of Ismail, Chilia, and Reni (1812-1856)

ROMAN ȚABUR

Interwar Romanian historiography on Bessarabia's trade relations via the Danube ports during the years 1812-1856 developed in the context of the province's reintegration into Romania after 1918, laying the groundwork for a critical reassessment of the period of Tsarist rule. The comprehensive works by historians such as Onisifor Ghibu, Ion Nistor, Alexandru Boldur, Dumitru Bogos, Petre Cazacu, Nicolae Popovschi, and Ștefan Ciobanu address, directly or indirectly, the region's economic and commercial issues, including trade through the Danube ports. Although information on trade relations is fragmentary, it highlights the impact of the Russian Empire's customs and trade policies on Bessarabia's economic development. Alexandru Boldur's studies on the province's autonomy and Nicolae Iorga's reflections on Moldavian trade underscore the restriction of trade due to the Tsarist regime's protectionist trade policies. Thus, interwar historiography contributed significantly to laying the groundwork for subsequent research on the economy and trade of Bessarabia in the first half of the 19th century.

„Românul” (1846-1848): Un proiect editorial pașoptist în Basarabia țaristă

GHEORGHE NEGRU

<https://orcid.org/0009-0007-1647-885X>

Cercetarea de față analizează tentativa de editare a ziarului „Românul” la Chișinău între anii 1846 și 1848, un moment de pionierat în istoria presei basarabene și o manifestare timpurie a conștiinței naționale moderne. Studiul demonstrează că acest proiect editorial nu a fost un incident izolat, ci o expresie a unor elite basarabene sincronizate cu programul generației pașoptiste din Principatele Române. Deși cererea a fost înaintată formal de către nobilul rus Alexandr Mișcenko și tipograful armean Akim Popov, profilul loialist al acestora și contextul epocii confirmă ipoteza, formulată de Alexandru Boldur, că aceștia au acționat ca interpuși pentru un grup de nobili români, motivați de dorința de afirmare identitară.

Titlul publicației „Românul” constituia un manifest politic explicit, abandonând regionalismele în favoarea etnonimului unitar, în deplină consonanță cu viziunea promovată de publicații precum „Dacia Literară” sau „Magazin istoric pentru Dacia”. Această orientare unionistă a fost prefigurată de ofensiva petiționară a nobilimii basarabene (reprezentată de figuri, precum Sturza sau Dumitriu) care, la începutul anilor 1840, solicita autorităților țariste dreptul la educație în limba maternă și chiar extinderea reformelor administrative din Principate (Regulamentul Organic) asupra Basarabiei.

“The Romanian” (1846-1848): a “Forty-Eighter” editorial project in Tsarist Bessarabia

GHEORGHE NEGRU

<https://orcid.org/0009-0007-1647-885X>

The present research analyzes the attempt to publish the newspaper “Românul” (The Romanian) in Chişinău between 1846 and 1848, a pioneering moment in the history of the Bessarabian press and an early manifestation of modern national consciousness. The study demonstrates that this editorial project was not an isolated incident, but rather an expression of the Bessarabian elites' synchronization with the political program of the 1848 Generation (paşoptiştii) from the Romanian Principalities. Although the formal request was submitted by the Russian nobleman Alexandr Mishchenko and the Armenian printer Akim Popov, their loyalist profile and the broader context of the era confirm the hypothesis – originally formulated by Alexandru Boldur – that they acted as intermediaries for a group of Romanian nobles motivated by a desire for identity assertion.

The title of the publication, “Românul”, constituted an explicit political manifesto, abandoning regionalisms in favor of a unitary ethnonym, in full consonance with the vision promoted by landmark publications such as “Dacia Literară” or “Magazin istoric pentru Dacia”. This unionist orientation was foreshadowed by the petitionary offensive of the Bessarabian nobility (represented by figures such as Sturza or Dumitriu) who, in the early 1840s, demanded from the Tsarist authorities the right to education in their mother tongue and even the extension of the administrative reforms from the Principalities (The Organic Regulation) to Bessarabia.

I.G. Sbiera – pagini de catalog (1850-1900)

ELENA PENTILEI

Documente școlare ale Gimnaziului superior cezaro-crăiesc din Cernăuți, emise în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pe filele cărora sunt semnăturile profesorilor Aron Pumnul, Benjamin Iliuț, Rudolf Neubauer, Jean Weigel sau Jakob Worobkiewicz, permit reconstituirea unor frânturi din sistemul educațional din capitala istorică a Bucovinei și oferă detalii despre evoluția elevilor, despre materiile studiate, orașul, religia fiecărui elev, profesia părinților, dar și profesia la care aspira învățăcelul. Cărturarul I.G. Sbiera a fost elev al gimnaziului (1849-1857), apoi, peste ani, vreme de un deceniu (1861-1871), a fost profesorul care a asigurat continuitatea catedrei de limba română ocupată, începând cu 1849, de Aron Pumnul, fruntaș al revoluționarilor din Transilvania refugiat la Cernăuți. În paginile de catalog, prin intermediul cărora se poate reconstitui traseul școlar al unor personalități marcante ale vieții culturale românești, îl regăsim pe I. G. Sbiera atât în calitate de elev și de profesor la gimnaziul cernăuțean, cât și în calitate de profesor universitar la catedra de limba și literatura română din cadrul Universității Franciscosefine din Cernăuți (1875-1906), unde și-a desfășurat activitatea timp de trei decenii.

I.G. Sbiera – Catalog Pages (1850-1900)

ELENA PENTILEI

School documents from the Imperial-Royal High School in Chernivtsi, issued in the second half of the 19th century, bearing the signatures of teachers Aron Pumnul, Benjamin Iliuț, Rudolf Neubauer, Jean Weigel, and Jakob Worobkiewicz, allow us to reconstruct fragments of the educational system in the historic capital of Bukovina and provide details about the students' progress, the subjects studied, the schedule, each student's religion, their parents' professions, and the profession to which the student aspired. The scholar I.G. Sbiera was a student at the gymnasium (1849-1857), and then, years later, for a decade (1861-1871), he was the teacher who ensured the continuity of the Romanian language department, which had been held since 1849 by Aron Pumnul, a leader of the Transylvanian revolutionaries who had taken refuge in Chernivtsi. In the pages of the catalog, through which one can trace the educational paths of prominent figures in Romanian cultural life, we find I. G. Sbiera both as a student and a teacher at the Chernivtsi gymnasium, as well as a university professor in the Department of Romanian Language and Literature at the Franz-Josephs University in Chernivtsi (1875-1906), where he worked for three decades.

Industria sării în Basarabia (1857-1917)

ANDREI EMILCIUC

<https://orcid.org/0000-0003-0634-5002>

Studiul nostru cercetează două etape distincte: 1) de la încheierea Tratatului de Pace de la Paris (1856) și retrocedarea Principatului Moldovei a unei părți din sudul Basarabiei (în care erau situate principalele lacuri saline ale Basarabiei) și până la 1878 – o perioadă în care industria sării din Basarabia a intrat într-un declin pronunțat, fapt ce a condus la constituirea unei întreprinderi de extragere a sării lângă orașul-port Odesa din gubernia învecinată Herson, pentru acoperirea deficitului; 2) de la reanexarea teritoriului respectiv la Imperiul Rus, conform Tratatului de Pace de la Berlin (1878) și până la ieșirea Basarabiei din componența Imperiul Rus în 1917 – o perioadă în care autoritățile regionale au depus eforturi de revigorare a industriei sării în Bugeac, eforturi care, însă, au avut rezultate modeste, din cauza concurenței întreprinderii de extragere a sării de lângă Odesa, în care statul rus deținea o cotă importantă de acțiuni.

The salt industry in Bessarabia (1857-1917)

ANDREI EMILCIUC

<https://orcid.org/0000-0003-0634-5002>

Our study examines two distinct stages: 1) from the conclusion of the Paris Peace Treaty (1856) and the restitution of a part of southern Bessarabia (where the main saline lakes of Bessarabia were located) to the Principality of Moldavia and until 1878 – a period in which the salt industry in Bessarabia entered a pronounced decline, which led to the establishment of a salt extraction enterprise near the port city of Odessa in the neighboring Kherson gubernya, to cover the deficit; 2) from the re-annexation of the respective territory to the Russian Empire, according to the Berlin Peace Treaty (1878) and until Bessarabia's exit from the Russian Empire in 1917 – a period in which the regional authorities made efforts to revive the salt industry in Bugeac, efforts which, however, had modest results, due to the competition from the salt extraction enterprise near Odessa, in which the Russian state held a significant amount of shares.

În slujba unității de neam și de credință: Mitropolitul Vladimir de Repta – 100 de ani de la moartea sa

VASILE M. DEMCIUC

<https://orcid.org/0000-0003-3632-7614>

DRAGOȘ IONUȚ CURECHERIU

Între ierarhii Bucovinei care au fost mai întâi „păstori ai Bisericii lui Hristos” ce au îndrumat clerul și credincioșii, hrânindu-i cu apa cea vie a Evangheliei și a Sfințelor Taine, apărând dreapta credință moștenită de la Sfinții Apostoli și Sfinții Părinți ai Bisericii, sfințind viața și istoria românilor, un loc aparte îl ocupă vrednicul de pomenire mitropolit Vladimir de Repta, de la a cărui mutare la cele veșnice se împlinesc în acest aprilie 100 de ani.

După moartea mitropolitului Arcadie Ciupercovici, în anul 1902, pe 17 octombrie, episcopul Vladimir a fost numit, prin decret imperial, Arhiepiscop al Cernăuților și Mitropolit al Bucovinei și Dalmației.

Mitropolitul Vladimir era conștient că trebuie să-și cheltuiască toată energia, toate puterile și toată înscușința pentru a salva Biserica de lupta înverșunată împotriva a două fronturi: cel laic, al guvernului și cel ecleziastic, al rutenilor sprijiniți de Viena. În același timp Mitropolitul Vladimir era conștient și de faptul că nu toți românii erau sinceri față de Biserică, față de acest pământ .

Mitropolitul Vladimir, ca vechi om de catedră, nu s-a mărginit doar la controlul învățământului religios prin inspectorii diecezani; a insistat ca acest învățământ să fie predat în școli de preoți, cerând astfel preoților să-și însușească o temeinică cultură pedagogică. A insistat ca să crească salariile preoților ajungând astfel la 2800 de coroane pe an, având dreptul la cinci gradații din cinci în cinci ani de câte 300 coroane; mai aveau casă parohială, 24 de fâlcii de pământ.

Prin purtare de grijă a mitropolitului Vladimir au fost construite peste 140 de case parohiale, mari, spațioase, păstrând toate aceeași arhitectură, multe dintre ele se păstrează și astăzi. S-a ocupat și a urmărit personal lucrările de restaurare de la Mănăstirea Putna și de la biserica Mirăuți din Suceava.

După o lungă suferință, Vladimir, arhiepiscopul lui Hristos a ferit perdeaua acestui veac în ziua de 24 aprilie 1926, având pe buze cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit” (II Timotei 4, 6-7). Prin viața și lucrarea sa pilduitoare în Biserica și neamul din care a răsărit, Mitropolitul Vladimir Repta rămâne un autentic model pentru fiecare român iubitor de Dumnezeu și atașat de valorile poporului său.

In the service of national and faith unity: Metropolitan Vladimir of Repta – 100 years since his death

VASILE M. DEMCIUC

<https://orcid.org/0000-0003-3632-7614>

DRAGOȘ IONUȚ CURECHERIU

Among the hierarchs of Bukovina who were first “shepherds of the Church of Christ” who guided the clergy and the faithful, feeding them with the living water of the Gospel and the Holy Mysteries, defending the true faith inherited from the Holy Apostles and the Holy Fathers of the Church, sanctifying the life and history of the Romanians, a special place is occupied by the worthy metropolitan Vladimir of Repta, whose passing to the eternal world is celebrated this April 100 years ago.

After the death of metropolitan Arcadie Ciupercovici, in 1902, on October 17, bishop Vladimir was appointed, by imperial decree, Archbishop of Chernivtsi and Metropolitan of Bukovina and Dalmatia.

Metropolitan Vladimir was aware that he had to spend all his energy, all his strength and all his skill to save the Church from the fierce struggle against two fronts: the secular one, of the government, and the ecclesiastical one, of the Ruthenians supported by Vienna. At the same time, Metropolitan Vladimir was also aware of the fact that not all Romanians were sincere towards the Church, towards this land.

Metropolitan Vladimir, as an old man of the chair, did not limit himself only to the control of religious education through diocesan inspectors; he insisted that this education be taught in schools by priests, thus requiring the priests to acquire a thorough pedagogical culture. He insisted on increasing the salaries of the priests, thus reaching 2800 crowns per year, with the right to five gradations every five years of 300 crowns each; they also had a parish house, 24 jaws of land.

After a long suffering, Vladimir, the hierarch of Christ, drew the curtain of this century on April 24, 1926, having on his lips the words of the Holy Apostle Paul: "I have fought the good fight, I have finished the course, I have kept the faith" (II Timothy 4:6-7). Through his exemplary life and work in the Church and the nation from which he arose, Metropolitan Vladimir Repta remains an authentic model for every Romanian who loves God and is attached to the values of his people.

De la tradiție la modernitate: transformarea statutului categoriilor privilegiate din Basarabia sub dominație imperială rusă (1812-1871)

VALENTIN TOMULEȚ

<https://orcid.org/0000-0003-4696-2064>

Studiul analizează transformarea statutului categoriilor sociale privilegiate din Basarabia între 1812 și 1871, în contextul integrării provinciei în sistemul economic și politic al Imperiul Rus. Cercetarea evidențiază trecerea de la un sistem tradițional, bazat pe privilegii ereditare, prestigiu și relația cu domnia, la un model modern, dominat de criteriile juridico-fiscale și de control administrativ imperial. Inițial, autoritățile imperiale au menținut formal structurile locale (boiernași, mazili, ruptași, ruptele etc.), dar ulterior au inițiat un proces gradual de uniformizare și reîncadrare socială. Privilegiul devine un instrument de guvernare, utilizat pentru reorganizarea ierarhiilor și integrarea provinciei în sistemul administrativ imperial. Recensămintele fiscale și reformele legislative au avut un rol decisiv în redefinirea statutului social, reducând dimensiunea simbolică a privilegiului. Procesul s-a desfășurat în trei etape: conservare aparentă (1812-1828), integrare administrativă (1828-1847) și dispariție juridică a structurilor tradiționale (1847), finalizată în 1871. Concluzia subliniază caracterul dinamic al privilegiului și rolul său în modernizarea și uniformizarea societății basarabene.

From tradition to modernity: the transformation of the status of privileged social groups in Bessarabia under Russian Imperial rule (1812-1871)

VALENTIN TOMULEȚ

<https://orcid.org/0000-0003-4696-2064>

The study examines the transformation of the status of privileged social categories in Bessarabia between 1812 and 1871, within the context of the province's integration into the economic and political system of the Russian Empire. The research highlights the transition from a traditional system based on hereditary privileges, prestige, and relations with the princely authority, to a modern model dominated by legal-fiscal criteria and imperial administrative control. Initially, imperial authorities formally preserved local structures (boiernași, mazili, ruptași, ruptele, etc.), but subsequently initiated a gradual process of standardization and social reclassification. Privilege became an instrument of governance, used to reorganize hierarchies and integrate the province into the imperial administrative system. Fiscal censuses and legislative reforms played a decisive role in redefining social status, reducing the symbolic dimension of privilege. The process unfolded in three stages: apparent preservation (1812-1828), administrative integration (1828-1847), and the legal disappearance of traditional structures (1847), completed in 1871. The conclusion emphasizes the dynamic nature of privilege and its role in the modernization and homogenization of Bessarabian society.

Nobilimea basarabeană și identitatea națională (1812-1917): între integrare imperială și rezistență culturală

CRISTINA GHERASIM

<https://orcid.org/0000-0002-8615-6086>

Studiul își propune să analizeze manifestările identității naționale ale nobilimii din Basarabia în secolul al XIX-lea – începutul secolului XX-lea, într-un context marcat de integrarea forțată a acestui teritoriu în structurile Imperiului Rus. Pornind de la conceptele de identitate și alteritate, cercetarea evidențiază mecanismele prin care elita basarabeană și-a construit și exprimat apartenența etnică, culturală și socială, în raport cu „Celălalt” – reprezentat de administrația imperială și de noile realități politice și culturale.

Analiza se axează pe principalele criterii de definire identitară – limba, confesiunea, tradițiile, vestimentația, comportamentele culturale și raportarea la centrele de putere – evidențiind caracterul complex și dinamic al identității nobiliare. Cercetările demonstrează că nobilimea basarabeană a dezvoltat o identitate dublă și flexibilă, oscilând între adaptarea la sistemul imperial, pentru conservarea privilegiilor sociale, și menținerea unor forme de rezistență culturală și națională.

În acest sens, sunt evidențiate diverse strategii identitare: loialitatea formală față de Imperiu, combinată cu păstrarea limbii și tradițiilor în spațiul privat; orientarea culturală spre Occident; implicarea în proiecte educaționale și culturale; precum și promovarea ideilor naționale prin literatură, educație și acțiuni simbolice. Totodată, sunt examinate efectele politicilor imperiale de rusificare și colonizare asupra structurii și mentalităților nobilimii, subliniindu-se limitele acestor procese și capacitatea elitei locale de a conserva, în diferite forme, elemente esențiale ale identității sale.

The Bessarabian nobility and national identity (1812-1917): between imperial integration and cultural resistance

CRISTINA GHERASIM

<https://orcid.org/0000-0002-8615-6086>

The study aims to analyze the manifestations of national identity among the Bessarabian nobility during the nineteenth and early twentieth centuries, within a context marked by the forced integration of this territory into the structures of the Russian Empire. Drawing on the concepts of identity and alterity, the research highlights the mechanisms through which the Bessarabian elite constructed and expressed its ethnic, cultural, and social belonging in relation to the "Other" – represented by the imperial administration and the new political and cultural realities.

The analysis focuses on the main criteria of identity formation – language, religion, traditions, dress, cultural practices, and the relationship to centers of power – emphasizing the complex and dynamic nature of noble identity. The findings demonstrate that the Bessarabian nobility developed a dual and flexible identity, oscillating between adaptation to the imperial system, in order to preserve social privileges, and the maintenance of forms of cultural and national resistance.

In this regard, various identity strategies are highlighted: formal loyalty to the Empire combined with the preservation of language and traditions in the private sphere; cultural orientation toward the West; involvement in educational and cultural projects; as well as the promotion of national ideas through literature, education, and symbolic actions. At the same time, the study examines the effects of imperial policies of russification and colonization on the structure and mentality of the nobility, emphasizing the limits of these processes and the capacity of the local elite to preserve, in various forms, essential elements of its identity.

Navigând printre reglementările comerciale imperiale: negustorii basarabeni între Rusia și Imperiul Austriac la începutul secolului al XIX-lea

ANASTASIA GUȚU

<https://orcid.org/0009-0004-6224-4817>

Prezentul studiu examinează activitatea negustorilor basarabeni în comerțul cu Imperiul Austriac în prima jumătate a secolului al XIX-lea, în contextul transformărilor instituționale care au urmat anexării regiunii de către Imperiul Rus în 1812. Studiul analizează modul în care reglementările vamale imperiale și politicile tarifare au modelat accesul la piețele externe, au influențat strategiile comerciale și au redefinit schimburile economice transfrontaliere. O atenție deosebită este acordată mecanismelor administrative ale regimului vamal și răspunsurilor adaptative ale actorilor economici locali la noile constrângeri de reglementare. Bazându-se pe surse de arhivă, acte legislative și date statistice, lucrarea analizează interacțiunea dintre instituțiile imperiale și elitele comerciale regionale. Prin situarea Basarabiei în cadrul relațiilor comerciale ruso-austriece, studiul evidențiază procesele mai ample de modernizare economică și rolul regiunilor de frontieră în integrarea economică imperială.

Navigating imperial trade regulations: Bessarabian merchants between Russia and the Austrian Empire in the early 19th century

ANASTASIA GUȚU

<https://orcid.org/0009-0004-6224-4817>

This study examines the activity of Bessarabian merchants in trade with the Austrian Empire during the first half of the 19th century, in the context of institutional transformations following the annexation of the region by the Russian Empire in 1812. It explores how imperial customs regulations and tariff policies shaped access to foreign markets, influenced commercial strategies, and redefined cross-border economic exchanges. Particular attention is paid to the administrative mechanisms of the customs regime and the adaptive responses of local economic actors to new regulatory constraints. Drawing on archival sources, legislative acts, and statistical data, the paper analyses the interaction between imperial institutions and regional commercial elites. By situating Bessarabia within Russian–Austrian trade relations, the study highlights broader processes of economic modernization and the role of border regions in imperial economic integration.

Franța și chestiunea Basarabiei (1876-1878)

EUGEN-TUDOR SCLIFOS

<https://orcid.org/0009-0007-8424-3868>

În urma înfrângerii suferite în Războiul franco-prusac, Franța a cunoscut un declin temporar al influenței sale pe scena diplomatică europeană. În consecință, în timpul evenimentelor care au dus la revizuirea aranjamentelor teritoriale din Europa de Sud-Est, inclusiv a statutului Basarabiei de Sud, Franța a adoptat o poziție diplomatică relativ prudentă și rezervată. Preocuparea principală a Franței era menținerea echilibrului de puteri în Europa, mai degrabă decât implicarea directă în disputele teritoriale. Deși susținea în mod tradițional integritatea Imperiului Otoman ca contrapondere la expansiunea rusă, Franța nu dispunea de capacitatea politică și militară necesară pentru a se opune activ ambițiilor Imperiului Rus în regiune în această perioadă. Astfel, poziția Franței poate fi caracterizată ca fiind pragmatică și conciliantă, determinată de poziția sa internațională slăbită și de prioritatea sa de a menține echilibrul diplomatic în Europa, mai degrabă decât de a contesta direct câștigurile teritoriale ale Rusiei.

France and the Bessarabian Question (1876-1878)

EUGEN-TUDOR SCLIFOS

<https://orcid.org/0009-0007-8424-3868>

Following its defeat in the Franco-Prussian War, France experienced a temporary decline in its influence on the European diplomatic stage. Consequently, during the events that led to the revision of territorial arrangements in Southeast Europe, including the status of Southern Bessarabia, France adopted a relatively cautious and reserved diplomatic stance. France's primary concern was maintaining the balance of power in Europe, rather than direct involvement in territorial disputes. Although it traditionally supported the integrity of the Ottoman Empire as a counterweight to Russian expansion, France lacked the political and military capacity necessary to actively oppose the Russian Empire's ambitions in the region during this period. Thus, France's position can be characterized as pragmatic and conciliatory, driven by its weakened international standing and its priority of maintaining diplomatic balance in Europe, rather than directly challenging Russia's territorial gains.

Basarabia (1812-1917): între modernizare și periferizare în cadrul Imperiului Rus

CONSTANTIN MANOLACHE

<https://orcid.org/0000-0001-6871-3005>

Lucrarea analizează evoluția social-economică a Basarabiei în perioada dominației țariste (1812-1917), din perspectiva raportului dintre modernizare și periferizare. Studiul demonstrează că deși au fost introduse elemente de modernizare instituțională și infrastructurală, acestea au fost subordonate intereselor imperiale, contribuind la menținerea unei economii agrare dependente. Prin utilizarea cadrului teoretic al sistemelor mondiale și al teoriei dependenței, Basarabia este interpretată ca o periferie agrară integrată într-un sistem economic asimetric.

Bessarabia (1812–1917): between modernization and peripheralization in the Russian Empire

CONSTANTIN MANOLACHE

<https://orcid.org/0000-0001-6871-3005>

This paper examines the socio-economic evolution of Bessarabia under Tsarist rule (1812-1917) through the lens of modernization and peripheralization. It argues that although institutional and infrastructural modernization occurred, these processes were subordinated to imperial interests, reinforcing an agrarian-dependent economy. Using world-systems theory and dependency theory, Bessarabia is interpreted as a peripheral region integrated into an asymmetric economic system.

Istorie, putere și identitate: utilitatea politică a trecutului în cultura rusă (secolul al XIX-lea)

IGOR ȘAROV

<https://orcid.org/0009-0008-5349-2332>

Comunicarea investighează felul în care reprezentările trecutului în Rusia secolului al XIX-lea sunt marcate de tensiunea dintre modelul oficial, centrat pe autocrație, și lecturile critice, literare sau intelectuale, care problematizează acest model. Istoria „utilă politic” se manifestă prin canonizarea unei genealogii a statului rus, de la originile mitice până la Imperiul Romanov, în care orice deviere este descrisă ca dezordine sau „imitație” occidentală periculoasă. În același timp, dezbaterile dintre slavofili și occidentalști, reflecțiile morale și sociale ale marilor prozaatori introduc o altă utilizare politică a trecutului, orientată spre critică și reformă. Din acest conflict între istorie oficială și istorii alternative rezultă un câmp cultural în care memoria devine teren de luptă pentru definirea identității naționale și a viitorului politic al Rusiei.

History, power, and identity: the political utility of the past in russian culture (19th century)

IGOR ŞAROV

<https://orcid.org/0009-0008-5349-2332>

This paper examines how representations of the past in 19th century Russia are shaped by the tension between the official narrative – centered on autocracy – and critical, literary, or intellectual interpretations that challenge this narrative. “Politically useful” history manifests itself through the canonization of a genealogy of the Russian state, from its mythical origins to the Romanov Empire, in which any deviation is described as disorder or a dangerous Western “imitation”. At the same time, the debates between Slavophiles and Westernizers, as well as the moral and social reflections of the great prose writers, introduce another political use of the past, oriented toward criticism and reform. From this conflict between official history and alternative histories emerges a cultural field in which memory becomes a battleground for defining Russia’s national identity and political future.

Un moldovenist „ignorat” – I.I. Irimița

ION EREMIA

<https://orcid.org/0000-0002-2007-9233>

Ivan I. Irimița a fost originar din ținutul Soroca. Absolvent al seminarul teologic din Chișinău în 1899, apoi a Universității din Varșovia, unde a predat o perioadă. În 1915 Universitatea din Varșovia a fost evacuată la Moscova, apoi studenții și profesorii au trecut în orașul Rostov-pe-Don. În 1917 Universitatea Imperială din Varșovia a fost închisă și în locul ei a fost formată Universitatea de pe Don. A activat în cadrul Comitetului Științific Moldvenesc de la momentul înființării acestuia în anul 1926. În RASSM a publicat unele gramatici ale „limbii moldovenești”, spre deosebire de alți autori din perioada respectivă, care publicau gramatici ale „лингий молдовинешть” sau „линдый молдовенешть”. În 1939 îl aflăm printre cadrele didactice de la Facultatea de filologie ale Institutului Pedagogic de Stat din Orenburg. Moștenirea sa lingvistică, cca 4500 de pagini dactilografiate cu indicarea locului și anului – orașul Cikalov, 1944, rămân încă la dispoziția cercetătorilor lingviști și istorici.

An “overlooked” moldovan scholar – I.I. Irimița

ION EREMIA

<https://orcid.org/0000-0002-2007-9233>

Ivan I. Irimița was a native of the Soroca region. He graduated from the theological seminary in Chișinău in 1899, and later from the University of Warsaw, where he taught for a time. In 1915, the University of Warsaw was evacuated to Moscow, and then the students and professors moved to the city of Rostov-on-Don. In 1917, the Imperial University of Warsaw was closed, and the University of the Don was established in its place. He was active within the Moldovan Scientific Committee from the time of its establishment in 1926. In the RASSM, he published several grammars of the “Moldovan language,” unlike other authors of that period, who published grammars of “лингий молдовинешть” or “линдый молдовенешть.” In 1939, he was among the faculty members of the Department of Philology at the State Pedagogical Institute in Orenburg. His linguistic legacy—approximately 4,500 typewritten pages bearing the date and place of origin (Cikalov, 1944)—remains available to linguistic researchers and historians.

Învățământul în RASSM (1924-1940) între modernizare instituțională și instrumentalizare geopolitică: școala ca spațiu al construcției identitare

LILIANA ROTARU

<https://orcid.org/0000-0002-3051-5721>

Comunicarea examinează evoluția învățământului din RASS Moldovenească (1924–1940) din perspectiva dublei sale funcții: instrument al modernizării instituționale și mecanism de instrumentalizare geopolitică. Constituită în contextul politicii naționalităților promovate de statul sovietic, RASSM a reprezentat un spațiu experimental în care școala a avut un rol esențial în modelarea identității colective și în legitimarea proiectului politic sovietic în raport cu Basarabia aflată în componența României. Analiza urmărește principalele direcții de dezvoltare a sistemului educațional – extinderea rețelei școlare, campaniile de alfabetizare, formarea cadrelor didactice și elaborarea curriculumului — evidențiiind integrarea acestora în programul mai larg de transformare socială și culturală specific modernității sovietice. Totodată, accentul cade pe dimensiunea ideologică a învățământului, școala devenind un instrument al construcției „identității moldovenești” și al legitimării, pe plan ideologic, a pretențiilor sovietice asupra Basarabiei.

Education in the MASSR (1924–1940) between Institutional modernization and geopolitical instrumentalization: the school as a space of identity construction

LILIANA ROTARU

<https://orcid.org/0000-0002-3051-5721>

The paper examines the evolution of education in the Moldavian ASSR (MASSR) between 1924 and 1940 from the perspective of its dual function: as an instrument of institutional modernization and a mechanism of geopolitical instrumentalization. Established within the framework of the nationality policies promoted by the Soviet state, the MASSR represented an experimental space in which the school played an essential role in shaping collective identity and legitimizing the Soviet political project in relation to Bessarabia, then part of Romania. The analysis focuses on the main directions in the development of the educational system – the expansion of the school network, literacy campaigns, teacher training, and curriculum development – highlighting their integration into the broader program of social and cultural transformation specific to Soviet modernity. At the same time, particular emphasis is placed on the ideological dimension of education, as the school became an instrument for the construction of a “Moldavian identity” and for the ideological legitimization of Soviet claims over Bessarabia.

Refugiații polonezi din județul Câmpulung în anul 1939. Mărturii documentare

FLORIN PINTESCU

<https://orcid.org/0000-0002-5374-2871>

Refugiații polonezi au început să intre în România în noaptea zilei de 17 spre 18 septembrie 1939, când avangărzile trupelor sovietice trecuseră deja granițele Poloniei, pe baza prevederilor secrete ale infamului pact Ribbentrop-Molotov. Cu concursul tacit al autorităților, în România au intrat în septembrie 1939 câteva zeci de mii de refugiați poloni (a fost avansată inclusiv cifra de 100.000 persoane), civili și militari. Prezenta comunicare este bazată în principal pe valorificarea unor documente inedite depistate la arhivele de stat sucevene. În general, acestea se referă atât la dispozițiile generale ale autorităților române privitoare la soarta refugiaților poloni, cât și la dispozițiile și statisticile prefecturii Câmpulung relative la înregistrarea, cazarea, alimentarea și tratamentul general al acestora. Totodată, sunt valorificate o serie de informații furnizate de Legiunea de Jandarmi a județului Câmpulung, relative la starea de spirit a refugiaților polonezi.

Polish refugees in Câmpulung County in 1939. Documentary sources

FLORIN PINTESCU

<https://orcid.org/0000-0002-5374-2871>

Polish refugees began to enter Romania on the night of 17 to 18 September 1939, when the vanguards of Soviet troops had already crossed the borders of Poland, based on the secret provisions of the infamous Ribbentrop-Molotov Pact. With the tacit cooperation of the authorities, several tens of thousands of Polish refugees (the figure of 100,000 people was even advanced), civilians and soldiers, entered Romania in September 1939. The present communication is based mainly on the use of unpublished documents discovered in the Suceava state archives. Generally, these refer both to the general provisions of the Romanian authorities regarding the fate of Polish refugees, and to the provisions and statistics of the Câmpulung prefecture regarding their registration, accommodation, food and general treatment. At the same time, some pieces of information provided by the Gendarmerie Legion of Campulung County, relating to the state of mind of the Polish refugees, are utilized.

Alexandru Lascarov-Moldovanu despre Căminele culturale din Basarabia în 1942

ANATOL PETRENCU

<https://orcid.org/0000-0002-5449-1023>

În 1942, avocatul, scriitorul și publicistul Alexandru Lascarov-Moldovanu a vizitat de patru ori Basarabia, a mers într-o mulțime de localități, sate și orașe, s-a întâlnit și a avut discuții cu oameni simpli și reprezentanți ai autorităților. În rezultat, A. Lascarov-Moldovanu a redactat o monografie intitulată „Cutreierând Basarabia dezrobită. Priveliști, oameni, fapte (iunie-septembrie 1942)”, publicată în 2025 la Editura „Știința” sub îngrijirea dr. Octavian Țăcu.

Autorul a immortalizat priveliștile pe care le-a văzut (câmpuri arate cu diverse culturi agricole), a vizitat biserici, școli, primării; a privit cu tristețe la distrugerile nemiloase, comise de ocupantul sovietic în primul an de stăpânire a provinciei românești (1940-1941) și, mai ales, la retragerea bolșevicilor (1941).

Un loc important în opera de refacere românească în primul an după eliberare l-au avut Căminele culturale, pe care autorul nu doar că le-a vizitat, ci a ținut în ele discursuri publice, s-a interesat de nevoile existente.

În prezenta comunicare au fost analizate realizările și problemele de rezolvat, formulate de intelectualii basarabeni, și expuse de A. Lascarov-Moldovanu.

Alexandru Lascarov-Moldovanu about the Cultural centers in Bessarabia in 1942

ANATOL PETRENCU

<https://orcid.org/0000-0002-5449-1023>

In 1942, the lawyer, writer and publicist Alexandru Lascarov-Moldovanu visited Bessarabia four times, went to many localities, villages and cities, met and had discussions with ordinary people and representatives of the authorities. As a result, A. Lascarov-Moldovanu wrote a monograph entitled "Wandering through liberated Bessarabia. Views, people, deeds (June-September 1942)", published in 2025 by the "Știința" Publishing House under the supervision of Dr. Octavian Țâcu.

The author immortalized the sights he saw (plowed fields with various agricultural crops), visited churches, schools, town halls; he looked with sadness at the merciless destruction committed by the Soviet occupier in the first year of rule of the Romanian province (1940-1941), and especially at the retreat of the Bolsheviks (1941).

An important place in the Romanian reconstruction work in the first year after liberation was occupied by the Cultural Centers, which the author not only visited, but also held public speeches in them, and took an interest in the existing needs.

In this paper, the achievements and the problems to be solved, formulated by the Bessarabian intellectuals, and presented by A. Lascarov-Moldovanu, were analyzed.

Muzeele din Bucovina și Al Doilea Război Mondial

SORIN IGNĂTESCU

<https://orcid.org/0000-0002-6269-7718>

La începutul celui de-al Doilea Război Mondial, în Bucovina existau mai multe muzee, fondate de societăți culturale sau particulari. Unele au fost evacuate încă de la începutul conflictului și nu au mai revenit în localitățile unde au fost organizate (cazul celui din Ilișești). Un alt exemplu a fost cel al Muzeului Bucovinei din Cernăuți, care a supraviețuit ocupației sovietice din 1940-1941, a fost parțial evacuat la Râmnicu Vâlcea în 1944 și apoi adus la Suceava. Muzeele din Suceava, Rădăuți și Câmpulung Moldovenesc, pe de altă parte, nu au fost evacuate și au suferit distrugerii în măsuri diferite în timpul războiului. În anul 1947 Muzeul Bucovinei și cel din Suceava au fost comasate și naționalizate, formând nucleul instituției muzeale de astăzi, Muzeul Național al Bucovinei.

Bucovina museums and the Second World War

SORIN IGNĂTESCU

<https://orcid.org/0000-0002-6269-7718>

At the beginning of the Second World War there were several museums in Bucovina, founded by cultural societies or private individuals. Some of them were evacuated at the beginning of the conflict and have never return to the place where they were initially organize (as the case of the Ilișești Museum). A different example is the one of the Bucovina Museum from Cernăuți, which survived the Soviet occupation from 1940 1941, was evacuated to Râmnicu Vâlcea and brought to Suceava. The museums from Suceava, Rădăuți and Câmpulung Moldovenesc, on the other hand, have not been evacuated and suffered in different degrees during the war. In 1947 The Museum of Bucovina and Suceava City Museum were merged and nationalized, forming the core of the today National Museum of Bucovina.

De la Cernăuți la Iași, drumul unui bucovinean spre afirmarea profesională – Ilie Grămadă

TATIANA MATEI

Din Zahareștiul Sucevei, deja celebru prin alți membri ai familiei sale, pornea spre Cernăuți un tânăr bucovinean în anul 1930 cu dorința de a materializa obiectivele familiei sale și a putea să-și ajute ulterior cei 8 frați care depindeau de reușita sa. Nevoit să-și asigure traiul de zi cu zi în Cernăuți, Ilie, ajutat fiind de unchiul Nicolai, se angajează ca bibliotecar la Biblioteca Facultății de Filosofie și Litere din Cernăuți, din 1 ianuarie 1931 până la 31 ianuarie 1935. Pentru următoarea perioadă cuprinsă între 1 februarie 1935 până la 1 aprilie 1937 va fi angajat al Universității din Cernăuți, schimbându-și funcția în cea de administrator de universitate, funcție pe care o va ocupa până la 1 ianuarie 1940. De la această dată va continua ca administrator la Facultatea de Teologie din Suceava până în noiembrie același an. Din 5 februarie 1944 devine asistent la aceeași Facultate de Teologie din Suceava, funcție pe care o va deține până la 30 septembrie 1948, moment în care Facultatea de Teologie de la Suceava se desființează, Ilie a fost transferat, ca și Facultatea de Teologie în București, rămânând acolo în perioada 1 octombrie - 15 decembrie 1948. Nu cunoaștem circumstanțele, dar din 16 decembrie 1948, Ilie se stabilește la Iași și devine conferențiar la Facultatea de Științe Juridice și Administrative. Nu stă pentru mult timp în acest post, pentru că, din Carnetul de muncă observăm că din 15 octombrie 1949 este angajat conferențiar la Institutul de Arte Iași. Revine conferențiar de la 1 Octombrie 1951 la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași iar din 2 iulie 1951 îl regăsim și ca secretar științific al Academiei Române, filiala Iași (unde va rămâne până la 1 ianuarie 1953). Pentru o perioadă de 10 ani, cuprinsă între 1959-1969, Ilie Grămadă a fost numit Director al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași. Activitatea didactică a continuat, căci de la 1 octombrie 1971 îl găsim pe Ilie ca profesor universitar titular, devenind chiar șef de catedră din 11 ianuarie 1977, iar de la 1 septembrie 1977 se pensionează. Dacă

urmărim traseul profesional al lui Ilie putem trage două concluzii; una este aceea că atât el, cât și Universitățile își căutau locul și rolul în noua configurație politică și socială a acelor ani; și a doua constă în imposibilitatea evitării unei comparații cu soarta unchiului său Nicolai care, la analiza prin care trec toate cadrele universitare și nu numai, pică testul noii ideologii și poate este considerat prea în vârstă și prea „burghez” pentru a mai fi educat în spiritul vremii. Doi reprezentanți ai aceleiași familii sunt tratați diferit de noul regim, Ilie reușind să fie acceptat în rândurile noilor structuri și asistând la descalificarea unchiului „burghez”.

From Cernăuți to Iași: A Bukovinian's journey to professional success – Ilie Grămadă

TATIANA MATEI

From Zaharești, Suceava—a town already famous for other members of his family—a young man from Bukovina set out for Chernivtsi in 1930, determined to fulfill his family's aspirations and eventually support his eight siblings, who depended on his success. Forced to make ends meet in Chernivtsi, Ilie, with the help of his uncle Nicolai, took a job as a librarian at the Library of the Faculty of Philosophy and Letters in Chernivtsi, from January 1, 1931, to January 31, 1935. For the subsequent period from February 1, 1935, to April 1, 1937, he was employed by the University of Chernivtsi, changing his position to that of university administrator, a role he held until January 1, 1940. From that date, he continued as administrator at the Faculty of Theology in Suceava until November of that same year. On February 5, 1944, he became an assistant at the same Faculty of Theology in Suceava, a position he held until September 30, 1948, at which point the Faculty of Theology in Suceava was dissolved; Ilie was transferred, along with the Faculty of Theology, to Bucharest, remaining there from October 1 to December 15, 1948. We do not know the circumstances, but as of December 16, 1948, Ilie settled in Iași and became a lecturer at the Faculty of Legal and Administrative Sciences. He did not remain in this position for long, because, as we can see from his employment record, as of October 15, 1949, he was employed as a lecturer at the Institute of Arts in Iași. He returned as an associate professor on October 1, 1951, to "Al. I. Cuza" University in Iași, and from July 2, 1951, he also served as scientific secretary of the Romanian Academy's Iași branch (a position he held until January 1, 1953). For a period of 10 years, from 1959 to 1969, Ilie Grămadă was appointed Director of the "Vasile Alecsandri" National Theater in Iași. His teaching career continued, as from October 1, 1971, we find Ilie serving as a full professor, becoming head of the department on January 11, 1977, and retiring on

September 1, 1977. If we trace Ilie's professional path, we can draw two conclusions; one is that both he and the universities were seeking their place and role in the new political and social configuration of those years, and the second lies in the impossibility of avoiding a comparison with the fate of his uncle Nicolai, who, in the scrutiny to which all university faculty – and others – were subjected, fails the test of the new ideology and is perhaps considered too old and too "bourgeois" to be re-educated in the spirit of the times. Two representatives of the same family are treated differently by the new regime, with Ilie managing to be accepted into the ranks of the new structures while witnessing the disqualification of his "bourgeois" uncle.

Crearea bazei materiale a dezvoltării culturii fizice și sportului în RSS Moldovenească (1944-1991)

SERGIU GURIN

<https://orcid.org/0000-0001-5512-4471>

Studiul analizează procesul de constituire și dezvoltare a bazei materiale a culturii fizice și sportului în RSS Moldovenească, în contextul sistemului sovietic de planificare centralizată. Studiul evidențiază faptul că infrastructura sportivă nu reprezenta doar un ansamblu de obiective materiale, ci parte integrantă a unui mecanism instituțional complex, aflat sub controlul unui aparat birocratic specializat. Sunt examinate structurile administrative, mecanismele de finanțare și investițiile capitale, precum și rețeaua organizațională formată din societăți sportive voluntare și sindicate. Infrastructura sportivă este analizată atât din perspectiva sportului de masă, cât și a sportului de performanță, evidențindu-se complementaritatea acestora. Totodată, este abordată dimensiunea teritorială a dezvoltării sportului și rolul ideologiei în modelarea politicilor publice. Articolul subliniază necesitatea unei interpretări critice a surselor sovietice și concluzionează că baza materială reflectă un model de guvernanță în care sportul avea funcții sociale, educative și politice.

The development of the infrastructure for physical culture and sports in the Moldavian SSR (1944-1991)

SERGIU GURIN

<https://orcid.org/0000-0001-5512-4471>

The study analyzes the process of formation and development of the material base of physical culture and sport in the Moldavian SSR within the context of the Soviet system of centralized planning. The study highlights that sports infrastructure did not merely represent a set of material facilities, but rather an integral part of a complex institutional mechanism under the control of a specialized bureaucratic apparatus. It examines administrative structures, financing mechanisms, and capital investments, as well as the organizational network composed of voluntary sports societies and trade unions. The sports infrastructure is analyzed from both the perspective of mass sport and high-performance sport, emphasizing their complementarity. At the same time, the territorial dimension of sports development and the role of ideology in shaping public policies are addressed. The article underscores the need for a critical interpretation of Soviet sources and concludes that the material base reflects a governance model in which sport fulfilled social, educational, and political functions.

Anul 1965 în RSSM: identitate sub asediu și ruptură ideologică

ELENA NEGRU

<https://orcid.org/0009-0003-8737-6659>

Comunicarea analizează anul 1965 ca punct de inflexiune în istoria RSS Moldovenești, marcând trecerea de la „dezghețul” cultural la o reafirmare agresivă a controlului dogmatic. Premisa centrală vizează ruptura ideologică declanșată în contextul Congresului Scriitorilor, unde revendicările identitare ale intelectualității au fost rapid taxate drept „derapaje naționaliste”. Studiul investighează mecanismele prin care regimul de la Chișinău a lansat campania de intensificare a „educației internaționaliste”, utilizată ca instrument de contracarare a conștiinței naționale emergente. O atenție deosebită este acordată dimensiunii geopolitice a acestei ofensive: transformarea luptei împotriva „naționalismului local” într-un război propagandistic împotriva României, pe fondul distanțării Bucureștiului de Moscova. Analiza evidențiază modul în care aparatul de partid a instrumentalizat teama de „influențe străine” pentru a impune o identitate sovietică rigidă, izolând mediul cultural basarabean de spațiul valoric românesc. Lucrarea demonstrează că anul 1965 nu a fost doar o etapă de tranziție politică, ci începutul unui asediu sistematic asupra reperelor identitare fundamentale în RSSM.

1965 in the Moldavian SSR: identity under siege and ideological rift

ELENA NEGRU

<https://orcid.org/0009-0003-8737-6659>

This paper analyzes the year 1965 as a critical turning point in the history of the Moldavian SSR, marking the transition from the cultural “thaw” to a forceful reaffirmation of dogmatic control. The central premise explores the ideological rupture triggered during the Writers’ Congress, where the intelligentsia’s identity-driven demands were swiftly labeled as “nationalist deviations”. The study investigates the mechanisms through which the Chişinău regime launched its campaign to intensify “internationalist education”, utilizing it as a primary tool to counter emerging national consciousness. Particular attention is given to the geopolitical dimension of this offensive: the transformation of the struggle against “local nationalism” into a propaganda war against Romania, occurring against the backdrop of Bucharest’s distancing from Moscow. The analysis highlights how the party apparatus instrumentalized the fear of “foreign influences” to impose a rigid Soviet identity, effectively isolating the Bessarabian cultural milieu from the Romanian value system. The paper demonstrates that 1965 was not merely a phase of political transition, but the onset of a systematic assault on the fundamental identity markers within the MSSR.

Spațiul basarabean văzut printr-o grilă de lectură realistă

IOAN DRAGOȘ MATEESCU

Lucrarea noastră se va referi la istoria spațiului basarabean din istoria contemporană, văzută printr-o grilă de lectură realistă. Basarabia a trecut prin multe schimbări geopolitice, fiind între spațiul românesc și spațiul rusesc. Din punct de vedere geopolitic, spațiile românești au fost prinse între mai multe sfere de influență. Vom puncta și analiza relațiile de putere, din sistemul european și regional, și efectele acestora asupra spațiului basarabean. Prezentarea se va referi la Cele Două Războaie Mondiale, Războiul Rece și realitățile politice și geopolitice legate de Basarabia.

Nu în ultimul rând, ne vom referi la discursul politic din Republica Moldova, de după 1991 și legătura sa cu sistemul regional internațional. Conceptele de interes, balanță de putere, competiție pentru putere, stau la baza înțelegerii realităților politice și geopolitice ale spațiului basarabean.

The Bessarabian landscape viewed through a realist lens

IOAN DRAGOȘ MATEESCU

Our paper will focus on the history of the Bessarabian region in the contemporary era, viewed through a realist lens. Bessarabia has undergone many geopolitical changes, situated between the Romanian and Russian spheres of influence. From a geopolitical perspective, the Romanian regions have been caught between several spheres of influence. We will highlight and analyze power relations within the European and regional systems and their effects on the Bessarabian region. The presentation will cover the two World Wars, the Cold War, and the political and geopolitical realities related to Bessarabia.

Last but not least, we will examine the political discourse in the Republic of Moldova since 1991 and its connection to the international regional system. The concepts of interest, balance of power, and competition for power form the basis for understanding the political and geopolitical realities of the Bessarabian region.

Relațiile moldo-române în anul 1961

RUSLAN ȘEVCENCO

<https://orcid.org/0000-0001-5203-7858>

După ocupația repetată a Moldovei de Est de către regimul sovietic în 1944 relațiile moldo-române practic au încetat și s-au redus doar la vizite private extrem de rare a unor cetățeni din Moldova în România, și invers. Restabilirea relațiilor cu România se începe doar din 1950, când RSSM a fost vizitată de câteva delegații românești și a continuat în 1952. Prima vizită a unui grup de intelectuali din RSSM în România are loc doar în mai-iunie 1953, dar în 1953-1954 relațiile moldo-române purtau un caracter aproape în exclusivitate „cultural”. Din 1955 aceste contacte se largesc radical și includ toate sferele vieții – de la cele în agricultură până la contactele între funcționarii de partid. Din 1956 o parte din restricții pentru vizitele în România au fost anulate de autoritățile sovietice și contactele moldo-române au intrat în perioada de ascensiune și include tot mai diferite domenii ale vieții cotidiene. Însă, anume în 1961 are loc o cotitură radicală în relațiile moldo-române.

Moldovan-Romanian relations in 1961

RUSLAN ŞEVCENCO

<https://orcid.org/0000-0001-5203-7858>

After the repeated occupation of Eastern Moldova by the Soviet regime in 1944, Moldovan-Romanian relations practically ceased, and were reduced only to extremely rare private visits of some Moldovan citizens to Romania and vice versa. The restoration of relations with Romania began only in 1950, when the MSSR was visited by several Romanian delegations and continued in 1952. The first visit of a group of intellectuals from the MSSR to Romania took place only in May-June 1953, but in 1953-1954, Moldovan-Romanian relations were almost exclusively "cultural". Since 1955, these contacts have been radically expanded and include all spheres of life – from those in agriculture to contacts between party officials. Since 1956, some of the restrictions on visits to Romania were lifted by the Soviet authorities and Moldovan-Romanian contacts entered a period of ascension and included more and more different areas of everyday life. However, it was in 1961 that a radical turning point in Moldovan-Romanian relations took place.

Discursul patrimonial autorizat și implicațiile sale pentru Republica Moldova

MIHAIL BĂȚ

<https://orcid.org/0000-0001-6642-2888>

Popularizarea conceptul de *patrimonializare* în mediul academic european au tranziția semnatică a termenului de la patrimoniu ca „obiect” (monument sau obiect) la patrimoniul ca „proces”. Prin urmare, patrimoniul devine o „practică culturală”, menită să genereze noi valori și înțelegeri. „Discursul patrimonial autorizat” (AHD – „authorized heritage discourse”) este un concept introdus de Laurajane Smith în cartea „Uses of Heritage” din 2006. Conceptul contestă cadrul normativ și poziția experților, care deservește discursurile naționale și, respectiv, privilegiază doar anumite categorii de patrimoniu. Dintre ideile centrale, relevante prezentării noastre, extragem ideea că patrimoniul este ancorat în structurile statului (agenții culturale, societăți de amenajare). Prin această instituționalizare, statul decide ce elemente ale trecutului sunt „valoroase”, transformându-le în simboluri oficiale ale identității naționale. După publicarea lucrării din 2006, AHD a devenit un concept larg utilizat în eforturile de a face patrimoniul cultural mai incluziv și mai participativ. Reacția față de acest concept nu s-a lăsat mult așteptată. În 2010 la Göteborg este fondată Asociația pentru Studii Critice asupra Patrimoniului (ACHS). În virtutea faptului că L. Smith figurează printre membrii fondatori, asociația va promova o abordare critică, contestând „discursul autoritar asupra patrimoniului” și punând accent pe relațiile de putere, memorie și identitate. În 2012, asociația publică „manifestul preliminar”, menit să inițieze o dezbatere cu privire la obiectivele sale. Actul stipulează faptul că democratizarea patrimoniului presupune înlocuirea narațiunilor de elită cu perspectivele comunităților „marginalizate”, integrând totodată conservarea obiectelor cu studiul memoriei colective, al istoriei publice și al dezvoltării comunitare. În acest context, comunicarea noastră va viza impactul acestor noi concepte în peisajul patrimonial Republicii Moldova.

Authorized Heritage Discourse and its implications for the Republic of Moldova

MIHAIL BĂȚ

<https://orcid.org/0000-0001-6642-2888>

The popularization of the *heritagisation* concept within the European academic environment marked the semantic transition of the term from heritage as an "object" (monument or artifact) to heritage as a "process". Consequently, heritage becomes a "cultural practice", designed to generate new values and understandings. The "Authorized Heritage Discourse" (AHD) is a concept introduced by Laurajane Smith in her 2006 book "Uses of Heritage". This concept challenges the normative framework and the position of experts who serve national discourses and, respectively, privilege only certain categories of heritage. Among the central ideas relevant to our topic, we highlight the notion that heritage is anchored in state structures (cultural agencies, planning societies). Through this institutionalization, the state decides which elements of the past are "valuable", transforming them into official symbols of national identity. Following the publication of the 2006 work, AHD became a widely used concept in efforts to make cultural heritage more inclusive and participatory. The reaction to this concept was swift; in 2010, the Association of Critical Heritage Studies (ACHS) was founded in Gothenburg. Given that L. Smith is among the founding members, the association promotes a critical approach, challenging the "authoritarian discourse on heritage" and emphasizing power relations, memory, and identity. In 2012, the association published a "preliminary manifesto" intended to initiate a debate regarding its objectives. The document stipulates that the democratization of heritage requires replacing elite narratives with the perspectives of "marginalized" communities, while simultaneously integrating the conservation of objects with the study of collective memory, public history, and community development. In this context, our paper will examine the impact of these new concepts within the heritage landscape of the Republic of Moldova.

Mizele geopolitice ale spațiului dintre Prut și Nistru în contextul reconfigurărilor europene după 2014

CRINA HAREA

<https://orcid.org/0009-0008-3481-7955>

Anexarea Crimeii de către Federația Rusă în 2014 a marcat o schimbare profundă în arhitectura de securitate europeană, contestând principiile suveranității și integrității teritoriale. În acest context, Republica Moldova a devenit un spațiu strategic aflat la intersecția intereselor geopolitice ale Rusiei și ale Uniunii Europene. Lucrarea susține că, după 2014 și, mai ales, după 2022, Moldova a cunoscut o accelerare a clarificării orientării sale geopolitice. Analiza bazată pe realism structural, teoria sferelor de influență și geopolitica critică evidențiază rolul conflictului transnistrean și al prezenței militare ruse ca factori de constrângere. Războiul din Ucraina a intensificat riscurile de securitate, dar a determinat și progrese semnificative: accelerarea integrării europene, diversificarea energetică și consolidarea cooperării de securitate. Integrarea în UE apare astfel ca un instrument strategic de întărire a suveranității și rezilienței statului moldovean în fața presiunilor externe.

The geopolitical stakes of the space between the Prut and the Transnistria in the context of European reconfigurations after 2014

CRINA HAREA

<https://orcid.org/0009-0008-3481-7955>

The Russian Federation's annexation of Crimea in 2014 marked a profound shift in the European security architecture, challenging the principles of sovereignty and territorial integrity. In this context, the Republic of Moldova has become a strategic space at the intersection of the geopolitical interests of Russia and the European Union. This paper argues that, after 2014 and especially after 2022, Moldova has seen an acceleration in the clarification of its geopolitical orientation. The analysis, based on structural realism, the theory of spheres of influence, and critical geopolitics, highlights the role of the Transnistrian conflict and the Russian military presence as constraining factors. The war in Ukraine has intensified security risks but has also led to significant progress: the acceleration of European integration, energy diversification, and the strengthening of security cooperation. EU integration thus emerges as a strategic tool for strengthening the sovereignty and resilience of the Moldovan state in the face of external pressures.

BONS

Casa Editorial-Poligrafică Bons Offices SRL
Chişinău, str. Feredeului 4/6, MD-2005
Tel./fax: +37322 50 08 94
Tel.: +37322 50 08 95, +37322 27 66 44
E-mail: bons@bons.md

COMITETUL DE ORGANIZARE

IGOR ȘAROV
ȘTEFAN PURICI
IGOR BERCU
FLORIN PINTESCU
MIHAIL BĂȚ
OCTAVIAN MOȘIN
ION CHEPTENE
DIANA MOCANU
DANIELA DONCILA
MARIA MEDVEDEVA
VIOLINA CHIRĂU
ION VIZÎI
ILIE PINCIUC

Proiect susținut financiar de
Primăria comunei Dumbrăveni, județul Suceava (România)

